

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De p[re]cepto t[er]cio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

ealliditate de uictis tenebat. **S**ecundo: quia natura humana est immortalitas: idcirco cum immortalis impassibilis resurrexit. **T**ertio: quia timore mortis abstulit: quoniam per suam resurrectionem de eterna beatitudine nos assecurauit: cum certum sit quod membra sequi debeant ubi caput suum processit. **U**nde **G**regorius in homelia pascale. **F**ilius dei factus homo apparuit in carne: mortuus dignatus est ex voluntate: resurrexit ex potentate: et ostendit exemplo: quod nobis promissit in primo. **S**i igitur membra nostri redemptoris sumus: presumamus in nobis quod iam gestum constat in capite. **T**ertio ne uideamur iudaizare diem sabbati more iudeorum obseruando. **Q**uia secundum **H**ostium. **I**n sabbato maxime operari debemus ne iudaizare uideamur. **Q**uarto propter dignitatem diei dominice. **B**eatus **C**icero sciendum quod duodecim dignitates diei dominice inueniuntur in scriptura. **P**rima quia illa die celum et terram et angelos deus creauit. **S**ecunda eadem die stetit arca noe post uultum super montes armenie. **T**ertia quia eadem die eripuit dominus populum suum de egypto in manu forti: et brachio excelso. **Q**uarta quia eadem die pluebat primitiuam: nam de celo in escam filiorum israel. ad huc ipis existens in deserto. **Q**uinta quia eadem die christus natus est de maria uirgine. **S**exta eadem die christus baptisatus est a **J**oanne. **S**eptima eadem die conuertit aquam in uinum in nuptiis: quod fuit initium signorum que fecit in conspectu discipulorum. **O**ctaua eadem die faciauit quinque milia hominum quinque panibus et duobus piscibus. **N**ona quia eadem die honorificatus est dominus cum palmis. scilicet die palmarum. **D**ecima quia eadem die resurrexit a mortuis. **U**ndecima quia eadem die misit spiritum sanctum apostolis. **D**uodecima quia eadem die erit dies iudicij: ut plures operantur. sed tamen certitudinaliter nemo scit nisi solus deus. **E**rgo honorifice honorare et celebrare debemus hanc diem. si non sit eadem in numero: sed eadem in specie

intelligere debemus: ut per quilibet intuerent. **U**nde de iure canonico constat: diem dominicum inter summas et precipuas festiuitates contineri. **S**icut dicitur **E**xodi. **x**. **M**emento ut diem sabbati sanctifices: id est summo studio illam diem honores: nihil salicis operis corporaliter eo faciendo quod possit impedire quietem mentis in deo. **E**t **P**ro quo sciendum quod illud preceptum contingit octo modis transgredi. **P**rimo modo manualiter operando: quod prohibetur est a deo. **U**nde **E**xodi dicitur. **x**. **N**on facies in eo omne opus. **E**x quo patet quod sabbatum uiolat: mortaliter peccat. excusat tamen quis a mortali peccato in quattuor casibus. **P**rimo propter laboris uel operis modicitatem: puta si labor tam modicus sit quod querere metum impedire non possit in deo: quod solus ille labor qui turbat querere animi spiritus libertatem causat mortale peccatum. **S**ecundo propter laboris necessitatem: que tanta dicitur esse laboris operis sine rei periculo perueniri uel differri non possit sicut contingit in messibus propter incursum hostium. **U**el et secundum **B**asilium. **S**i in ceteris segetibus in agro aut fenosi pratis: imineat tempestas possunt inde remoueri. **I**tem non videtur peccare mortaliter pincerne et carnifices qui preparent victualia ut sequenti die uideant: si prius non poterant commode preparare aut preparata sua. **E**t sic contingit in uindemijs propter frigus et in captura allecum que solum fit tempore de nocte nato. in talibus enim excusat necessitas que legem non habet: ut patet extra de consuetudine. **T**ertio propter cordis pietatem: quia bene licet propter deum arare et agrum pauperis seminare. **U**el adducere religiosi ligna et alia miserabilibus personis. **Q**uarto propter publicam utilitatem puta laborare pro potestati pro uia siue ecclesia repanda. **S**ciendum tamen quod **W**ilhelmus dicit quod non crederet quod diebus dominicis aut maioribus festiuitatibus liceat huiusmodi labores fieri. **I**n minoribus autem festis sicut infra octauas pasche et pentecostes et similibus credo quod liceat sequi consuetudinem regionis.

quam in privilegio
 dicitur dominici
 et cetera
 in uindemijs
 in uia raris
 non affert.

De tercio

nis Ad hoc autem quod tales labores licite fi-
ant oportet quod non fiant usque ad ultimum
fatigatioem, vel propter hoc non dimittatur
missa et huiusmodi divina, et quod talia non faciat
propter affectum carnalem: et spe remunera-
tionis: sed propter deum et quod pauperes illo-
rum exigere videatur. **S**ecundo transgredi-
tur hoc preceptum frequentando placita se-
cularia: ut exercendo actum iudicarium.
Est ei iure statutum ut illo die strepidus in
iudicariis coquiescat. Posset tamen illo
die ut dicitur Wilhelmus in glo. pro pace tra-
crari vel pro pace firmanda iuramentum
licite prestari. Item quando causa esset debili-
um vel miserabilium personarum ita quod alio
die non posset expediri: tunc quando licite
posset fieri. Et nota quod isti multi res-
piciens sunt qui claffationes suas in
loco sacro, scilicet in cimiterio vel ambitu
expediunt, et hoc patet ex eo, quia secundum
Ry. et Hosti. cimiterium gaudet eadem
immunitate quam habet ecclesia, ergo sicut il-
licitum esset in ecclesia talia placita et ta-
les locutiones exercere, sic in cimiterio illi-
citurum est talia fieri. **T**ertio
mercantijs intendendo. Unde queritur
quid de euntibus ad mercata que fiunt in
festis. Respondeo secundum Wilhelmum Si quis
hoc faciat non consuetudinarie: sed pro sua ne-
cessitate antea audiuit divina: non cre-
do quod peccet mortaliter. Secus si consue-
tudinarie seu lucrandi cupiditate: et ma-
xime se abstrahendo a divinis. Aut etiam
si huiusmodi mercata prohibita sunt a placito il-
lius loci seu forsan excommunicata. Mer-
cata tamen que ex quadam necessitate sunt de
victualibus et necessarijs ad deum aliquam: non
credo illicita esse: dum tamen pro se non subtra-
hant a divinis officijs. Neque huiusmodi non attendunt
isti institute quod in dedicationibus vel in alijs
festivitatibus summo mane suavenalia ex-
ponunt: et totum divinum officium negligunt.
nec illa die missam vel sermonem audiunt, et in
hoc graviter delinquant: in signum huiusmodi in tempore
pasche prohibet communicatio omnibus talibus qui
mercata sua diebus festiuis exercent: et co-

municatio non prohibet nisi pro peccato mortali.
Quarti quod vecturam in diebus divinis
exercet. Ad intelligentiam huiusmodi queritur
quod debet esse divinis vecturam bladorum
affectum in diebus festiuis. Respondeo secundum
Bul. non excusant nisi aliquam necessitatem ad hoc
eos compellat, et ideo tales divinis que eis dant
occasionem vel iubent eos talibus diebus exer-
cere vecturam: participes sunt illorum peccatorum.
Sed vectores mercium et alimenterum aut pro-
pina ad loca remota cum alias non possunt sine
gravi incommodo credo excusari. Et sicut
deviatoribus et cursoribus tamen bonum est talibus
ut antea missam audiant maxime in die-
bus festiuis. Neque huiusmodi isti rustici non attendunt
quod quando ad quatuor vel ad quinque mi-
liaria vehunt nunquam missam vel sermonem
isto die audiunt: et credunt se celebrare eis
hoc licere, quod tamen est falsum. **Q**uinti sunt
mechanici sicut ferratores equorum: minu-
tores hominum: curifices: et sic de alijs de quibus
dicitur Bul. Si in festis huiusmodi faciunt: pro-
prie pro necessitate eorum quibus
serviunt credo quod possunt excusari. **S**ecundo
si propter cupiditatem lucri huiusmodi faciunt: sicut
illi qui de talibus requirunt eos excusant si
alias non poterant sibi commode providere:
aliter non excusant. **S**exti qui faciunt
serta in diebus festiuis: queritur utrum
peccent mortaliter. Respondeo non credo tales
esse excusabiles propter periculum quod dicitur
facile contingi ex abusu huiusmodi. quod sunt excita-
menta vanitatis et lascivie: violatur autem
observantia diei sacre in operando talia
serta. Posset tamen esse labor tam mo-
dicus: et sine precio: nec ad lasciviam intem-
perantiam: sed moderatam recreacionem quod
non esset peccatum aut saltem non mortale et hec
sententia est Bul. **S**eptimi
qui in vigilijs festivitatum et sabbatis
nocte nimis diu laborant. Unde queritur
quando debeamus festum incipere
Respondeo quantum ad feriacionem a
vespera in vesperam. Et intellige vespere-
ram: id est sero: cum festorum initium et finis
iuxta eorum qualitatem et regionum con-

precepto

fuetudines seruari debeant. et sic magni-
tudo ipsorum exigit plus incipere tardius
terminari. extra eo. quoniam. Ergo hic
reprehenditur error quorundam hominum sim-
plicium: qui non reputant peccatum
esse sabbatis diebus de nocte diu labo-
rare et secunda feria de mane laborare pec-
catum reputant: quod tamen non est ve-
rum. **S**ciendum tamen quod illi
qui laborant in diebus festiuis et non cu-
rant preceptum dei et ecclesie tales triplici-
ter puniuntur quandoque a deo. Primo
in temporalibus: quia tales ex hoc non
distantur: quia quicquid lucrant in tem-
poralibus: hoc perdunt in spiritualibus que
sunt bona anime. Insuper quandoque in-
fortunium ex permissione diuina habe-
bunt in temporalibus. scilicet quod captiuantur
vel a raptoribus spoliantur: vel equi eo-
rum leduntur vel moriuntur: vel domus
eorum igne comburuntur: vel talia infor-
tunia talibus accidunt quod sic de paupe-
rantur. Secundo puniuntur in corpo-
re. ut scilicet quando tales infirmant per men-
sem: vel quandoque cadunt et frangunt cru-
ravit brachia: et sic de alijs: et tunc oportet
eos festiuare cum merito deberet labora-
re: quod antea laborauerunt cum festiuare de-
buerunt. per hoc et punitur. Tertio puniuntur
in anima quod maximum est: quod quatenus festiuum sol-
uunt: torrens mortalitatis peccantur animam per-
pnam occidunt. Exodi. xxxi. Qui pollue-
rit sabbatum: morte morietur. Sed qui festiuat
in illis: deus prosperitatem precedit in corpore et in
anima. Exemplum habemus de duobus fratre-
ribus: vnus illorum habuit multos pu-
eros cum vxore sua. et non neglexit quoniam om-
ni die libenter audiret missam. et in om-
nibus sibi prospere successit. Et alius nul-
lum puerum habuit sed solam mulierem
et quotidie laborauit tam in diebus fe-
stiuis quam etiam in facris noctibus et raro
missam audiret: et tamen semper in pau-
pertate vixit: qui quesuit semel ab alio
fratre vnde sibi ista bona puenirent quod

cum filijs et vxore semper satis haberet et
ipse plus laboraret et spem egret. Qui rati-
dit. Cras ibis mecum et ego tibi ostendam
vbi talia repertum. Mane facta duxit eum
secum ad ecclesiam. et finita missa dixit ei: va-
das modo ad laborem tuum. Sequenti ve-
ro die iterum de mane venit ad domum eius
et duxit eum iterum secum ad ecclesiam. et finita
missa iussit eum redire ad domum et labora-
re artificium suum. Tertia die de mane ve-
nit iterum ad domum eius volens eum duce-
re secum ad ecclesiam. Tunc ille dixit. Cha-
rissime si velle ire ad ecclesiam ego pro me bene
scirem viam. ego desiderabam a te ut me
duceres ad locum vbi tu thesaurum inueni-
sti. Tunc ille dixit. Alium locum non habeo
vbi thesaurum corporis et premissi vite et ne-
repro nisi ecclesiam. Nonne audisti dictum
christi in euangelio. Primum querite regnum
dei et hec omnia adiacent vobis. scilicet quod ad
necessitatem corporis et anime pertinet. Tunc
ille per punctus et a modo christo factus deuotus
postmodum missam libenter audiret.
et tunc sibi prospere in omnibus successit: sic
tu fac similiter et erit tibi gloria eterna.
Sciendum quoque qui violant festiuitatem
diei dominice peccant in patrem et filium
et spiritum sanctum. In patrem: cuius poten-
tia mundum creauit. In filium: cuius sapien-
tia mundum redemit. In spiritum sanctum qui ta-
li die in mundum missus est. et per consequens
tales ingrati sunt suo creatori: redeprom-
pti et solatori. Ergo tales transgressores
grauiter a deo puniuntur. Vnde legitur Nu-
meri. xv. Factum est cum essent filij israel in
solitudine et inuenissent hominem colligentem
ligna in die sabbati: obtulerunt eum
moysi et aaron et vniuersam multitudinem:
Qui recluserunt eum in carcerem nescientes
quid super eo facerent. Dixitque dominus ad moy-
sen: morte morietur homo iste: obuiat enim la-
pidibus omnis turba extra castra. Cum edu-
issent eum foras obuiarunt enim lapidibus et
mortuus est sicut preceperat dominus. **H**
Octauus qui in diebus festiuis peccat.
contra quos dicitur Exo. xx. Memoro ut die

hanc obfer-
nanda

De tertio

sabbati sanctifices .i. summo studio illā honores p̄cipue mortalia p̄cā caueas nihil i eo opando facinoris vl̄ cōmittendo. Et multo mai⁹ p̄cā cōmittere i tali sc̄to die q̄ i alio. **Uñ** narzat **Bregg.** i li. dialo. q̄ q̄dā legitima a suo viro i sabbato d̄ nocte cognita cū d̄nica die. p̄ cessione p̄iūgeret: a diabolo arripiebatur multū vexabat ab eo. Et si h̄ fit i legitimis p̄sonis: q̄nta pena cubitus illegitimi p̄lected⁹ erit. Et notādū q̄ isti s̄ valde fatuiz pueri q̄ in tpe sc̄to non serēuolunt viuere. q̄ sicut loco sc̄to inferēd⁹ est honor: sicut t̄p̄ sc̄to. **Uñ** si q̄s in oib; festis araretz foderet: ip̄e valde malus reputaret. **Quo** ḡ non multo amplius peccant q̄ dieb; d̄nicis fornicant. **Cui⁹** em̄ possēt cedi q̄ aliq̄s in oib; festiuitatib; araretz foderet q̄ q̄ semel i die do minico fornicaret. **Sciēdū** t̄m q̄ duo s̄ p̄cā q̄ maxime frequētant dieb; d̄nicis z festiuis. sc̄z ebrietas z chorea.

De chorea.

Chorea est valde graue peccatū: quod patet primo ex vindicta: vt habetur **Exo. xxxi. c.** vbi legit: q̄ cum descendisset moyses de monte synai z appropinquasset ad castra filiorum israel: vidit vitulum z choreas: iratusq; valde proiecit tabulas de manu: z cōfregit eas ad radicem montis. **Dein** de assumptis secum filiis leui interfecit **xxij.** milia hominū. **Ex** h̄ at q̄ moyses mansuetissimus hominum (qui erant in terra) deo iratus fuit: z tantā vindictam sumpsit de hoc q̄ dei honorem vitulo impenderant z choreas duxerāt: sc̄tis p̄t esse manifestū q̄ magnū peccatū sit choreas ducere: p̄pter quod peccatū deus permisit tantā plagam in populū suū. **Item** in nouo testamento legitur z habetur **Mar. i. 4.** q̄ saltatrix amputari fecit caput iohannis baptiste: quem x̄ps per se cōmendabat dicens **Matth. xi.** Inter natos mulier nō surrexit maior iohanne baptista. **In** hoc enim p̄-

figuratū est quantā potestātē habituri erūt saltatrices ad separandū eos in q̄bus est gr̄a dei qui p̄ iohannē designatur a capite suo sc̄z x̄po. **Sc̄dm** p̄ q̄d potest ostēdi q̄ malū est choreas ducere est multitudo peccatorū q̄ committit et que p̄mittunt p̄sone que choreas ducūt q̄ quasi oīa p̄cā mortalia ibi p̄currūt. **Primo** p̄mittitur peccatū sup̄bie. quod est initium om̄is peccati. **Uñ** **Isid.** de s̄ bono. **Sup̄bia** est initium om̄is peccati z omn̄iū criminū. vñ **Augustin⁹** in ep̄la **Quem** sup̄bum videris: filiū esse diaboli nō dubites. **Ex** isto patet cui⁹ filij sine qui ex sup̄bia choreas ducūt. **Item** ibi p̄mittitur luxuria. quia tales chorizan tes plurimorū corda videntū ad luxuriam accendūt. **Itē** cōmittit ibi inuidia q̄ quādo aliqui ibi habent meliora ornamenta. vel si vna p̄sona plus honorat q̄ alia: ceteri sibi inuidēt. **Itē** auaricia quia talia ornamenta nō habentes sepe p̄tra deū affectāt. **Item** cōmittunt ibi iudicia z suspitioes p̄tra dictū christi q̄ dicit **Luce. vi.** Nolite iudicare vt nō iudicabimini. **Tertio** q̄ ducūt choreas faciūt quodāmodo p̄tra om̄ia sacramēta ecclesie. **Primo** p̄tra baptismū. q̄ frangunt pactū quod inierāt cū x̄po in baptismo q̄n patrinus eoz dixit. abrenūcio diabolo z om̄ibus pompis eius. **Dom̄** p̄ā em̄ siue p̄cessionē diaboli intrāt cum choream intrāt. **Uñ** patrinus eoz p̄t t̄mere de p̄fessione eoz si illi rei inueniantur apud deū: si nō admonuerūt eos diligēter ne choreas intrarent. **Processio** diaboli est chorea. **Signū** aut̄ hui⁹ est hoc q̄ tendit ad sinistra. **T̄n** legit **Pro** uerbioz. **iiij.** **Vias** que a dextris s̄t nō uit dominus. puerse em̄ sunt a sinistris. **Item** faciūt cōtra sacramētū p̄firmatōis in quo in fronte signū crucis susceperūt tanq̄ empti passione x̄pi. **In** choreis vero signo christi abiecto signū diaboli p̄ eo in capite ponūt: q̄d est sup̄bia q̄d nō p̄t fieri absq; magna contumelia

precepto

Christi. Tertio faciūt contra sacramētum penitētie p quā deo recōciliari erāt in q̄ dragēlima dñi pacē illā frāgunt z in exercitiū diaboli vadūt. Quarto faciūt cōtra sacramētū matrimonij. qz sepius q̄s ꝑcupiscit vxorem alteri. Et sic econuerso mulieres ꝑcupiscit maritos aliarū mulierū. quod est cōtra ꝑceptū nonū vbi dicit. Nō ꝑcupisces vxorem ꝑximi tui. Quintū est q̄ nullo sancto vl̄ sancte deferūt honorē qui choreas ducunt immo oibus contumeliā faciūt. Sicut em̄ ꝑtumeliā facit alicui sancto q̄ peccat in loco ei dedito: sic q̄ peccat in tēpore ei dedito. Unde cū in nullo festo tēmeāt choreas ducere: nullo scō timent cōtumeliā facere. Ergo nullū habebūt sanctū qui ꝑ eis intercedat: q̄ oibus sanctis tā beate marie tā apostolis z ceteris sanctis ꝑtumeliā z irreuerētiā fecerūt in eoz festiuitatibz chorizādo. Itē cū ꝑhibitus sit labor manualis in diebus dñicis z festiuitatibus sanctorū etiā iste labor qui esset ad honores dei z ad vtilitatem ꝑxiā vel ꝑximi: nūquid cōcessus est chorizantibus talis labor q̄ fit in ꝑtumeliā dei z sanctorū z in damnū ꝑximi. Irritū videt esse q̄ petit requiē eternā ꝑ ducentibz choreas: q̄ absqz penitentiā decesserūt cum labore chorizādi in vita sua quieti mētis z corpis ꝑelegerūt: qui in diebz festiuis q̄escere noluerūt. Ergo eternā inquietudinē z laborē sibi in chorizādo acquisierūt. Vñ ꝑs. Laborabūt in eternū z viuēt adhuc in finem. Vñ Hierē. xvi. Seruietis dijs alienis supple in ꝑsenti: q̄ nō dabūt vobis req̄em in futuro. Vñ legit in libro de donis. q̄ q̄dam iuuenis bonus z deuotus raptus ab angelo ductus est ad videndū penas malozū q̄ inter ceteras penas vidit circuli ferreū ꝑstipatū acutissimis clauis in q̄bus chorizabāt plures hoies vtriusqz sex? calcādo de vno clauo in aliū. Et desup vidit pluerē ignē cū sulphure mixtū sup quibz req̄siuit

Respōdit angelus. Tales sunt chorizantes z impudice saltantes: z pedes suos cū calceamētis ad hoc ornātes. ergo modo habebūt istū circuli cum clauis acutissimis ꝑstipatū. Item qz ꝑ ornātū corpis plures ad malas ꝑcupiscentias ꝑcitauerūt. Ergo mō fm̄ dictū ꝑphete ꝑs. r. pluet sup ꝑccōres laqueos zc. **¶** Quintū ē q̄ tales chorizantes rursū crucifigūt filiū dei q̄ntū in eis ē. Vñ q̄ntū hoc pleni? possitis intelligere choream volo vobis declarare z exponē. z ex isto porestz intelligē quātū malū sit chorizare. notate q̄ diligēter artē bñ chorizandi. Primo si vultis bñ chorizare z recte hōppisare z diabolo in hoc multum ꝑplacere z periculū aie incurrere: tūc debetis ꝑmo alte saltare: h̄ est q̄ debet ꝑdes alte de fra leuare: h̄ iō fm̄ glo. vob dico vt eo ꝑfundi? ad infernū cadere et saltare possitis. qz fm̄ Aug. q̄libet saltus q̄ fit in chorea est saltus ad ꝑfundū inferni. iō quāto alti? in chorea saltaueritis tanto ꝑfundi? ad infernū cadetis. Ergo saltate: z alte saltate vt in chorea inferni sup ignitos carbonēs possit? etiā saltare z chorizare. Et ē magna stulticia sic saltare sicut hirc? : vel etiā si videres aial bestiale. s. equū vel vaccā sic saltare tūc diceret q̄ esset aial fatuū. Tu es hō rōnalis z assimilas te hircō vel alij aialē irrōnali: contra dictū ꝑphete q̄ dicit. Nolite fieri sicut equ? z mulus q̄bus nō est intellect?. Ergo si nō vultis ad infernū ꝑfunde cadere h̄ ad celū sursum ascēdere: fugite choreā z caueatis vobis ab illa. z hoc est meū consiliū. qz multū melius est cū deo z oibus sanctis in celo regnare q̄ in inferno cū demonibz z dānatis esse. **¶** Scdm̄ qd̄ fit in chorea est q̄ brachia late expandūt vt choreā latā faciūt. Et ideo fm̄ glo. vt iesu xpo magnā irreuerētiā possint facē z irrisionē siue etiā ꝑceptū. Et tal' expāso brachioꝝ fcat expansionē christi in cruce: q̄ sic fuit tract? z expāsus q̄ oīa ossa

De tertio

sua dnumerare q̄s potuisset. **Uñ ps.** Dnumerauerunt om̄ia ossa mea. **Itē** om̄es vene eius in suo sanctissimo corpe fuerunt extense. **Uñ** legitur de eo q̄ ex pansis brachijs z extēsis venis pepen/ dit in cruce. **Et** isti extensioni z expāsi/ ni magnā cōtumeliā z irrisione tales chorisantes faciunt in hoc q̄ sic in vana leticia se expādunt: cū christus tā maxi/ mam tristitiā habuit. z in maximo do/ lore fuit extēsus. **Item** p hoc q̄ se sic per modū crucis expādunt: misericordiam desiderident z a se repellūt. quia in sig/ nū misericordie christus in cruce man/ et brachia expādūt: vt paratus esset ad amplexandū nos peccatores misericor/ diter nos suscipiēdo. **Quando** ergo sic chorisantes eius misericordiā derident iusticiā suā p̄tra se excitant vt eo iusti/ us eos damnēt. **Igit** si nō vultis ex iu/ sticia damnari: nolite eius misericordiā ampli/ sic deridere. **Igit** caute vobis de chorea. z hec est expositio sc̄di mēbrū.

D **Itē** quotiescunq; deuoti ho/ mines orāt z manus suas p̄nas in ora/ tiōe elenāt toties deo sacrificiū manuuz suarū offerūt. **Uñ ps.** Elevatione manu um mearū sacrificium vesp̄tinum. **Sic** ecōuerso chorisantes quotiescunq; ma/ nus suas extendūt diabolo eas offerūt et seip̄os consumūt. **Uñ** Bernardus in p̄sona x̄pi. Ego te acquisiui manib/ crucifixis: z tu te cōsumis manibus dia/ bolo dedicatis. **Tertū** quod fit in cho/ rea est alta voce clamare z cantare. hoc significat clamorem christi in cruce pen/ dentis. **Uñ** dicit **Mathei. xxv.** La/ mans voce magna emisit spiritum: p̄ cuius clamorē terra mora est: petre scisse sunt: z sol obscuratus est: z tali clamore x̄po fit magna irreuerētia vel p̄ talē can/ tum: etiā p̄ sonitū fistularū qui fit in cho/ rea. **Et** tales q̄ sic delectātur in cantu z in fistularū sonitu miserabilis z terribi/ lius clamabūt z lugebūt in inferno dicē/ res illud **Apoc. viij.** **Ue** **ve** **ve.** **Ue** q̄s

p̄mo dicit q̄ vnq̄ natus sum homo. qz melius illi erat q̄ natus hō nō esset dicē/ do etiā. **Maledict** venter q̄ me peccat/ torē portauit z vbera q̄ luxi. **Itē** sc̄dm ve clamabūt sup se z sup pp̄ria membra corpis: dicētes ve vobis pedes mei ma/ ledicti qd̄ mihi misero imp̄taftis z per malū gressum z saltus illicitos mihi cell/ ianuas obserastis. **Ue** vob manus cur p̄ malū tactū z illicitā extensionē corona glorie me p̄uastis: iā p̄pter vos ducar ad infernū de quo nūq; egrediar. **Ue** t̄i b̄i o maledicta lingua quā mala mihi fecisti q̄ tot turpia verba p̄tulisti z tam frequēter illicitos cant/ cantasti. **O** ma/ ledicti oculi q̄ me p̄ illicitū visum visōe dei p̄uastis z nunq; vnā lachrymā pro peccatis meis fudistis. iā incipit fletus vester intolerabilis corā oibus demo/ nibus z d̄anatis. **Ue** tibi cor qd̄ mihi imp̄tafti q̄ tuis cogitatōibus malis z gaudijs illicitis me eternis gaudijs p̄i/ uasti z sic de alijs. **Tertū** ve clamabūt p̄re amaritudine dolorosa z ef̄nitate pe/ narū.

A **Quartū** qd̄ fit in chorea est q̄ cū manib/ firmiter se tenēt z cū ma/ nib/ z brachijs seinuicē p̄plicant ne cho/ rea de facili r̄patur. **Et** hoc significat q̄ hoc ideo fieri debeat vt diabolus fir/ mitus vos teneat in manu z p̄tate sua. **Nā** omnes in chorea sunt in p̄tate dia/ boli. qz sunt in seruitio eius. **Et** ille dia/ bol/ vocat schickēdantz. **Iō** diabolus q̄ vocat schickēdantz der nympt dy ch/ in sijn gewalt gantz. **Sz** si q̄s diceret. si chorifans est in p̄tate diaboli cur tūc di/ abol/ p̄tatem suā in talē hoīem nō exer/ cet. **Rū** deo q̄ hoc lib̄ter faceret si de/ oipotens p̄mitteret. **Uñ** legit exemplū q̄ fuit qd̄ puella que erat in cantilenis et choreis assidua quā cantantē z pul/ chre ornata p̄festum turbo rapuit z mul/ tū deferens illā sp̄s malignus crudelē/ ter p̄berauit z diuersis flagellis hāc di/ uersimode flagellabat. **Ict** qd̄ audie/ rūt plurimi. h̄ vidē nō poterāt: si tē etiā

precepto

puellā audiebant i aerez clamantem. z post modicū iteruallum cecidit mortua nimis horribil' ad vidēdū.

Quoniam qd fit i chorea ē q pulchre se ornant. scz caput cū coronis z capucijs z pep'l. cozp' cū idumēt' varijs. veniūt cū cingul' argētis. Et hoc fecit q iō fieri d'z a chorizātib' vt eo difformiores z nigriores z diabolo similiōres i inferno fieri possint. nā qnto pl' se nunc ornāt variis vestimēt' z diuersis vestib' z colorib'. tāto opter eos h'z i inferno mag' diuersas z variās penas z multiplicia tormēta. qz qlibet tunica supflua. z qlibet color vari' specialē penā habebit. **Q**z aliā penā habebit color rube'. aliā color flauus. z sic d' alijs. Et sic scdm diuersitatē color' i vestib' augmētabit pena dānatorū. Et iō diuersimode chorizantes se ornāt vt ch'ō maiorē z tumeliā iferāt nam sic ch'is coronat' ē corona spinea.

Sic i signum huius chorizantes dert' sorie ornāt capita sua cū f'ris d' florib' z cum mit' z reptis ergo dolorem christi quē habuit i capite suo cū coronat' fuit cū corona spinea memorare debes cum caput tuū sic supbe ornas. **I**te vestes nimis tragātes habētes z caudas i terras post se trahētes designant albā vestem z fatuā quā herodes ch'ō iduit cū cum cū exercitu suo spreuit. z ecōuerso ad pylatum misit. que vest' fuit lōgior q' ch'is i psona. Et qū sic pcedere debebat sup eandēz vestē calcabat sic ad terrā cadebat. qz man' fuerūt sibi ad dorsum ligate q nō poterant longitudinē vest' ante se tollere. Talia memorare dñt q lōgas vestes h'nt. **I**te cingul' argente' signat funē cum quo ch'is erat ligatus z sic ad patibulū cruc' duct'. Talia memoranda essent chorizantibus cum se ad choream ornant. Et exemplum de hac materia habetur i fra. xij. l.

De Ebrietate.

Ebrietas ē scdm pccm qd mari me exercet dieb' festiuis. **U**nd

sciendum q ebrietas est mater oim vitiozum. sicut sobrietas est mat oim virtutum vt d' Origines omel. 37. **U**nde Ambrosi' i li. d' aia. Ebriosus z fundit naturam. amittit grām. pdit gliam. incurrit damnatōem eternā. **I**te ebrietas facit de hoie bestia. de robusto infirmus. z de prudente insanus. Et hoc pz p exēplū **L**egit de quodā ebrioso q cum venisset d' taberna ebriosus occurrit ei pater suus arguēs eum. quē cum crederet aduersariū suū extracto gladio occidit eū z cum de nocte occurreret ei mater ppriaz eum increparet idēz de ea fecit. **E**t cap' est z tent' i carcere. De mane aut oblituit se talia fecisse.

De festiuitatib' sanctorū q' lit' sint celebrāde

Querit festa sanctorū q' lit' sint celebranda. **P**ro q' scie dū q' quattuor sūt que pertinet ad obseruantiam solennitatum. **U**nd Exod. 20. Sex dies operaberis z facies oia opa tua. septimo aut die sabbm dñi dei tui est. non facies in eo oim op' **U**nde d' Genesis. Requit dñs die septimo ab omni ope qd patrarat. Et merito cum sex dies corpori tuo seruisti. dignum z iustum est. vt septimū diem deo des z in salutem aietue expendas. et te ad s'uiendum deo prompre exhibeas. **S**cdm quod debemus s'uare in festiuitatibus est q' debemus peccatorū on' deponere. **U**nde Hier. i7. Nolite pōdera portare die sabbati. **I**n vigilia solennitatis deberet attendere q'libet vtrū aliquod pccm haberet i se. z si haberet p veram contritōem z z'fessionem deberet illud remouere. **U**nde Bern'. Ad hoc nobis vigilie proponuntur. vt vigilem' si aliquo peccato vel negligentia dormi uimus vt p occupem' sanctorū facies in z'fessione. **S**z aliq' qui pondera pccōrū suoz i festiuis dieb' volunt portare valde puerse faciūt poti' volūt portare on' diaboli graue q' on' ch'i leue. q' onus

De tertio

christi est leue habetur **M**atth. xi. q
onus diabolice peccatum sic graue ha
betur ex illo psalmo. Sicut on⁹ graue
grauate sunt super me. Item tale poti
us volunt portare quod demergat eos
in profundū inferni. q̄ onus pro quo def
eis honor paradisi. Item non sufficeret
onera peccatorum deponere nisi homo
caueret etiam peccata futura non comit
tere in die festiuo. quāuis omni tempo
re homo debeat a peccatis abstinere ta
men principaliter et maxime in die festi
uo. et hoc innuitur **Exod. 20.** Memen
to ut diem sabbati sanctifices. Hoc est
sanctū conserues diligenter in eo a pec
cato abstinendo. Tertium est q̄ opera
bona et salutaria exercenda sunt diebus
festiuis. scz audiendo missas. Unde qui
libet fm **Hosii.** tenet die dominica au
dire missam ex precepto et tota ita q̄ ac
cipiat benedictionem sacerdotis. ut pa
tet de cose. dist. i. **Missas.** et ca. Om
nes fideles. nisi excusetur magna neces
sitate quod notatur in dicto. c. **Missas**
Sed: si diceres remore habeo ire ad ec
clesiam. Respondeo quādo cum deuo
tione ad ecclesiam accedis. tunc angel⁹
tecum vadit et omnes gressus tuos dimu
merat. et singuli remunerabuntur tibi i
retributione iustorum: quia nullum ho
num irremuneratum. et nullum malum
impunitum. Ergo in via eundo et rede
undo ad ecclesiam non est claffandum:
sed deuote orandum. Item verbuz dei
audiendum est in die festiuo. quia est ei
bus anime. **Uñ** **M**atth. xi. quarto **Nō**
in solo pane uiuit homo. sed in omni p̄
bo q̄ p̄cedit d̄ ore dei. Ergo qui libet
hō si como de p̄t libent⁹ d̄ audire verbū
dei in die festiuo ut aiā pascat. **Uñ**
Grego. **Lib** ment⁹ est p̄bū dei **Et** chri
stus dicit in euangelio ut habetur **Joā**
nis. viij. Qui ex deo est uerbum dei au
dit. propterea uos non auditis. quia ex
deo non estis. Ergo malum signum est
q̄ aliqui fugiunt sermonem. quia est si

gnum q̄ non sunt ex deo. sed a diabolo
fm dictum christi **Hoc** tales nō curant
q̄ i cimiterio i foro stant. et sic smonem
negligit. **R** **Uñ** elemosyna dan
da est in die festiuo. de his que cū labo
re tuo acquisisti. **Uñ** **Aug⁹.** i. li. de uī
ta christiana d̄t. Illā elemosynā d̄s ap
probat que de iust⁹ laboribus ministra
tur. sicut scriptum est **Honora d̄m de**
tuis iust⁹ laboribus. Et contigit sepius
q̄ parum donum a paupere datū quā
doq̄ plus a deo remuneratur q̄ donū
a diuite. hoc patet in euangelio de pau
pere uidua que d̄no era obtulit. de qua
christus dixit ad discipulos **Ista** paup
uidua plus obtulit q̄ omnes d̄ites. qz
deus respicit intentionem et affectū pl⁹
q̄ incensum. **Uñ** **Isidorus** d̄ summo
bono. Quali enim intentione ab uno
quoq̄ largitur taliter et apud deuz reci
pitur. Item orationi insistendum est in
dieb⁹ dominicis et festiuis. **Uñ** **Aug⁹**
gustinus **Oratio** tua locutio est ad deū
Quando legis deus tibi loquit. quan
do oras deus tecum loquitur et cū deo
loqueris. Ergo multum et deuote oran
dum est die festiuo. **Uñ** **Aug⁹**
gustinus **Oratio** est anime sancte presidium. an
gelo bono solamen. diabolo supplicium
deo gratum obsequium Item in dieb⁹
festiuis laudare debemus deū quia ob
seruatio solennitatum quasi quedam in
choatio est beate uite quam expectam⁹
Uñ sicut tibi erit operatio assidua dei
laudatio. sic in festis intendere debem⁹
laudi diuine. **Uñ** nihil a deo represen
tat in terris quendam celestis habitati
onis statum. sicut alacritas laudantiuz
deum. **Uñ** **Aug⁹** **gustinus** in libro con
fessionum. Vere felix esset qui poss⁹ di
uine laudi semp̄ sistere. **S** **Uñ** **Quar**
tum est q̄ q̄tem cordis nostri debem⁹
do offerre cū meditationibus bonis ut
possimus dicere cum psal. **Meditatio**
cordis mei: in conspectu tuo semper **Et**
hoc debet fieri cum meditatione benefi

*Ince de missa
notanda.*

Ince notanda.

etiam dei. Unde Chrysostomus super Mattheum: Optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum. et perpetua confessio gratiarum. Unde Bernardus: Dignum est deo gratias agere seipsum. quia nunquam cessat nobis benefacere. Et memorare debemus si bene vultu fuerimus beneficiis dei tunc deus nobis multa meliora et maiora dabit in vita futura. quia dabit tibi se ipsum. Unde Augustinus super Iohannem: Deus tibi totum est. si esurus: panis tibi est. si sitis: aqua tibi est. si in tenebris es: lumen tibi est. si nudus es: im/mortalitas tibi vestis est. Idem libro xi. de civitate dei: Quis deus preparavit diligentibus se fide non capit. spe non attingit. charitate non apprehendit. desideria vota transgreditur. adquire potest. estimari non potest.

Festa sanctorum propter sex sunt instituta

Festa sanctorum quae ecclesia instituitur. **1.** Unde quod propter quinquaginta. **2.** Et primo propter honorem divine maiestatis. quia deum in sanctis honoramus qui eos sanctificavit. ut sibi debitas gratias actiones rependamus de donis et gratiis quas illis contulit. in hoc quod eos suos filios et heredes fecit. Olim deus solummodo in seipso honorabat. modo autem honorat in seipso et in suis sanctis. **3.** Secundo propter auxilium nostrae infirmitatis. quia pro nos salutem habere non possumus. quia in peccatis sumus et peccatores deus non exaudit. Unde per Augustinum: Iniquitates si aspexerint corde meo etc. Ergo ut pro nobis intercedant eos honoramus. **4.** Queritur: Ut sancti orant pro nobis. Respondetur: Bonaventura super 4. quod sancti orant pro nobis duplici ratione. Primo propter nostram necessitatem. quia indigemus per alios relevari. Secundo propter dei voluntatem. quia vult ut membra spiritualia se mutuo iuvent. Ipsi enim sciunt dei voluntatem. et in omnibus eam implent. et nos eorum sumus membra. et ideo solliciti sunt nos iuvare. Tertia ratio potest addi propter charitatem et affectum magni que habent ad salutem nostram. **5.** Frequenter sanctorum orationes sepe exaudiantur. Respondetur quod sic. quia

non orant nisi in his in quibus cognoscunt deum se velle exaudiri. quia voluntas eorum est uniformis voluntati divine. sic quod nunquam peccant vel quicquam faciunt quod sit contra voluntatem dei. **X.** Ergo errant illi qui hoc firmiter credunt et diffinitive tenent quod quicumque hoc servitium vel istud fecerit isti sancto vel huic. quod sibi fiat vel quod ab ista infirmitate liberetur. quia potest esse quod deus vult quod illam infirmitatem debes pati. vel quod tibi hoc non fiat quod petis. quia forte non esset ad salutem tuam. et scilicet nullo modo orant pro te in tali casu. **S.** spes est habenda ad suffragia sanctorum. quia tibi hoc quod postulas ab eis. tibi impetrare velint a deo. Et bene potest tibi impetrare si salutem tuam perderit. vel divine voluntati placuerit. **3.** Tertio ut spes nostra augmētur. Si enim homines mortales quondam nobis tales sic sunt sublevari. ut non solum a deo et sanctis in celo honorentur. sed in terris ab hominibus venerantur. tunc nos debemus habere spem quod mediante auxilio dei possumus etiam mereri quodlibet in statu suo quod honorabimur in celo a deo. et ab omnibus venerabimur sanctis et angelis dei. Verbi gratia Si es in statu matrimoniali: respice beatam Annam. et beatam Kunigundem et beatum Henricum. Si in viduitate: tunc respice beatam Elizabetham et Beatrix. et sic de aliis. Si es in statu pigris tunc respice beatam Barbaram. et Katherineam quod omnes passibiles. tales nobis mortales fuerunt. et tamen tantam gloriam apud deum in celis meruerunt. Sic quodlibet nostrum secundum suum statum potest mereri mediante gratia dei. et sic multa bona proferunt fidelibus sanctorum cultus. Nam iustos letificat cuius audiunt quod deus pro frenis celestia. pro temporalibus eterna. his retribuit quod sibi serviunt. Sic econverso cultus sanctorum peccatores proferunt. Non ad sanctos propter apparet quod bestis tales facti sunt. et illi angelis. et quanta bona obtinuerunt. si ut ipsi deo servivissent. **4.** Quarto propter debitam vicissitudinis. quia gaudet de salutem nostram et conversionem in celum. sic et nos de gloria ipsorum in terris. Quia magna ingratum

no. bn

no. de. s. p. p. a. p. d. lo. at. e. p. f. h. a. d. p. e. t. r. o. m. i. l. l. a. z. e. l.

h. e. e. n. o. f. u. n. d. a.

z.

4.

A Maximo. quod deus de martiribus et eorum meritis vult nos esse suffragia

De quarto

do videret eē angelis et alijs bñs q̄ tanta bona fecerunt et faciunt viatoribz. ab eis sibi nullā reuerētiā exhiberi. p̄pter q̄d merito a nobis mortalibz venerādi sunt. Quinto p̄pter eoz dignitatē. q̄a sunt Reges et Regine regni celestis. Un̄ in ps̄ de quolibet sancto dicit̄. Posuisti dñe super caput eius coronā de lapide p̄cioso etc. Si Reges terreni honorandi sunt h̄ in terris: multo amplius Reges celestes. qui iam possident regnum celi cū aīa. post resurrectionē cū corpore et aīa. cū ch̄s dicit eis vt h̄ Matth̄i xxv. Venite bñdicti p̄ris mei. possidete regnum.

De q̄rto precep̄.

Honora patrem et matrem. In q̄ precepto s̄ Auḡ implicat̄ oīs actus beniuolentie proximo impendendus siue ex debito natural' obligatōis. sicut in honore qui debet patri naturali. siue ex debito charitatis. sicut alij actus pietatis qui ex charitate pximo impendunt. **A** Sciendū q̄ h̄ p̄ceptuz trāsgrediunt̄ sex genera hoīm. Et sunt p̄mi q̄ verecundant̄ de suis parentibz et eis seruire p̄temnunt. q̄d est p̄ceptum dei. q̄ tenemur humiliter et reuerenter seruire parentibz n̄ris tota virtute corp̄is n̄ri. **U**t si debiles sint. ip̄os corporaliter portem⁹. et eis manualit̄ seruiamus. **I**tem si cec̄i sūt q̄ eis ducatus p̄beam⁹. et eoz quascūqz infirmitates leuiter tractando. **U**n̄ Eccl̄i. vij. Honora patrem tuū. et genitum matris tue ne obliuiscaris. **M**emento qm̄ nisi per illos natus nō fuisses. **T**ria enī nobilissima in parentibz n̄ris accepim⁹. s. esse. nutrimentū. et doctrinā. quoz nullum eis sufficiēter recompensare possumus. **U**n̄ Arist̄. ix. eth. **D**ignis. dijs. et parentibz non p̄ reddi equalens. **E**rgo deo. q̄ nos creauit. **M**agistris. q̄ nos doquerūt. **P**arētibz q̄ nos genuerūt.

non potest fieri digna recompensatō. **E**rgo q̄libet n̄m p̄pendere deberet cū q̄nto labore educatus est. et cū q̄nta sollicitudine et inquietudine et dolore nutritus et genitus sit. **U**n̄ Tobie. iij. **H**onorem habebis matri tue oībus diebz vite tue. **M**emento quāta p̄pessa sit in utero suo. p̄pter te. **S**ic q̄libet p̄ debet ret puerū suū ad hoc tenere et eū iformare vt m̄rem honoraret sicut Tobias iformauit filiū suū. **E**t sicut mō. q̄libet m̄r deberet puerū suū ad hoc tenere vt patrem suū in reuerētia h̄ret. **S**ed sicut q̄ in corde suo odiū portant̄ p̄ parētes. cū tū quilibet ex corde tenet diligere parentes. **Q**uod est q̄ illos q̄ morte parētibz suis op̄rāt vt hereditatē p̄cipiat vt sine reprehensione s̄m motū p̄rie voluntatis viuāt. q̄d valde est reprehensibile et graue peccatū. **Q**uod sic p̄bat̄ **S**i enī s̄m Joannē qui dicit. i. Jo. iij. q̄ ille qui odit fratrem suū. homicida est. **I**te alibi dicit. **Q**ui nō diligit fratrem. manet in morte. **H**oc intelligit̄ de quolibz pximo. **Q**uid tūc de illo dicendū est q̄ parentes suos odit quos plus diligere tenet. **Q**uerit̄ vtz filij plus diligunt parentes. vel ecōuerso. **R**ndet̄ q̄ parētes plus diligūt suos filios. **U**n̄ Arist̄. viij. eth. **P**arentes plus amāt filios q̄ ecōuerso. eo q̄ magis sciūt parentes q̄ filij q̄ ex eis geniti sūt. **H**oc tū intelligēdū est naturaliter. quod etiaz est vtz cōmuniter. licet qn̄qz fallat. **E**rgo merito parentes diligēdi sūt viceversa a filijs. **U**n̄ Basilius **P**arētes n̄ros vt p̄ria viscera diligam⁹. **T**ertij. qui duris et asperis p̄bis cū parentibus p̄tendunt. quod est p̄ceptuz q̄ quilibet blandis p̄bis respondere debet parētibz suis. et eoz reprehensiones et correctōnes patienter et humilit̄ sustinere. **Q**uod est cōtra illos qui parentibz maledicūt. et ex hoc diuinam maledictionē incurrūt. **E**xo d̄. xxi. et **L**euit̄. xx. **Q**ui maledixerit p̄tri vel m̄ri. morte moriā. **Q**z tales qui sic

*Galilii natus
illis.*